

Тема 5. Податок на додану вартість

Зміст теми 5

- 5.1. Податок на додану вартість: сутність і платники податку.
 - 5.2. Об'єкт і база оподаткування податком на додану вартість
 - 5.3. Ставки податку на додану вартість та особливості їх застосування
 - 5.4. Податковий кредит і податкове зобов'язання.
 - 5.5. Сплата та звітність з податку на додану вартість
- Завдання для самоконтролю
Глосарій
Список джерел для поглибленого вивчення теми

5.1. Податок на додану вартість: сутність і платники податку

Виникнення податку на додану вартість пов'язують з необхідністю удосконалення податкових систем початку ХХ ст., а саме реформування податку з обороту та податку на прибуток підприємства. Обґрунтування концепції податку на додану вартість відбулося у 1918 р. В. Сіменсом та Т. С. Адамсом у 1921 р.

Французький економіст М. Лоре у 1954 р. здійснив наукове обґрунтування доцільності запровадження податку на додану вартість, проте запроваджений податок у Франції у 1968 р. Запровадження податку на додану вартість у світі можна поділити на два основні етапи: 60-70 рр. ХХ ст. (запровадження податку на додану вартість у країнах Західної Європи та Латинської Америки); 80-90 рр. ХХ ст. (запровадження податку на додану вартість в Австралії, Канаді, Японії та Швейцарії).

Податок на додану вартість запроваджений в Україні з січня 1992 р. як податок на *добавлену* вартість згідно Закону України «Про податок на добавлену вартість» від 20.12.1991 р. № 2007-ХІІ¹. Податок на добавлену вартість визначався як частина новоствореної вартості на кожному етапі виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг, що надходить до бюджету після їх реалізації. Платниками податку на добавлену вартість були визначені підприємства та організації, які відповідно до

¹ Про податок на добавлену вартість : Закон України від 20.12.1991 р. № 2007-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 14. – Ст.184. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2007-12>

законодавства України мають статус юридичних осіб, включаючи підприємства з іноземними інвестиціями, що здійснюють виробничу та іншу комерційну діяльність; повні товариства, що реалізують товари (роботи) та надають послуги від свого імені; індивідуальні (сімейні) приватні підприємства, що здійснюють виробничу та іншу комерційну діяльність; філіали, відділення та інші відокремлені підрозділи підприємств, що знаходяться на території України і самостійно реалізують товари (роботи) та надають послуги; міжнародні об'єднання та іноземні юридичні особи, які здійснюють виробничу та іншу комерційну діяльність на території України; особи, які займаються підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, якщо обсяг реалізації їх товарів (робіт, послуг) перевищує 100 тис. карбованців за рік. Ставка податку на добавлену вартість становила 28 відсотків оподаткованого обороту. При реалізації товарів (робіт, послуг) за регульованими цінами і тарифами, що включають податок, застосовувалася ставка в розмірі 22 відсотків.

З 1993 р. в Україні діяв Декрет Кабінету Міністрів «Про податок на добавлену вартість» від 26.12.1992 р. № 14–92¹, який регулював порядок обчислення і сплати податку у 1993–1997 рр. Платниками податку визначені суб'єкти підприємницької діяльності, що знаходяться на території України, а також міжнародні об'єднання та іноземні юридичні особи і громадяни, які здійснюють від свого імені виробничу чи іншу підприємницьку діяльність на території України, а також громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які ввозять (пересилають) предмети (товари) на митну територію України. Платниками податку на добавлену вартість з реалізованих товарів (робіт, послуг) підприємствами та структурними підрозділами, що входять до складу залізниць і виконують роботи (надають послуги), пов'язані з основною діяльністю залізничного транспорту, є управління залізниць, при здійсненні інших видів господарської діяльності платниками податку на добавлену вартість з реалізованих товарів (робіт, послуг) є безпосередньо підприємства, що входять до складу Укрзалізниці. Основна ставка податку на добавлену вартість становила 20 відсотків до оподаткованого обороту, який не включає податок на добавлену вартість. Обчислення податку на добавлену вартість проводилося за ставкою 21,875 відсотків до оподаткованого обороту та за ставкою 16,67 відсотків до оподаткованого обороту з реалізації товарів (робіт, послуг) за розрахунками у валютах країн СНД.

¹ Про податок на добавлену вартість : Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. № 14–92 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 10. – Ст. 78. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/14-92>.

Наступним кроком у розвитку податку на додану вартість було прийняття Закону України «Про податок на додану вартість» від 03.04.1997 р. № 168/97–ВР¹, згідно якого було запроваджено необхідність надання податкової накладної і занесення до книг обліку, за даними з них заповнення податкової декларації; встановлення єдиної ставки податку – 20 відсотків до бази оподаткування, яка додається до ціни товарів. З прийняттям Податкового кодексу України дана ставка утвердилася як базова та не підлягала зміні.

Фіскальна значущість податку на додану вартість визначається часткою даного податку в доходах бюджету, яка коливалася на рівні 35–47 відсотків. Динаміка та структура надходжень податку на додану вартість до Зведеного бюджету України у 2007–2015 рр. наведені на рис. 5.1 та табл. 5.1.

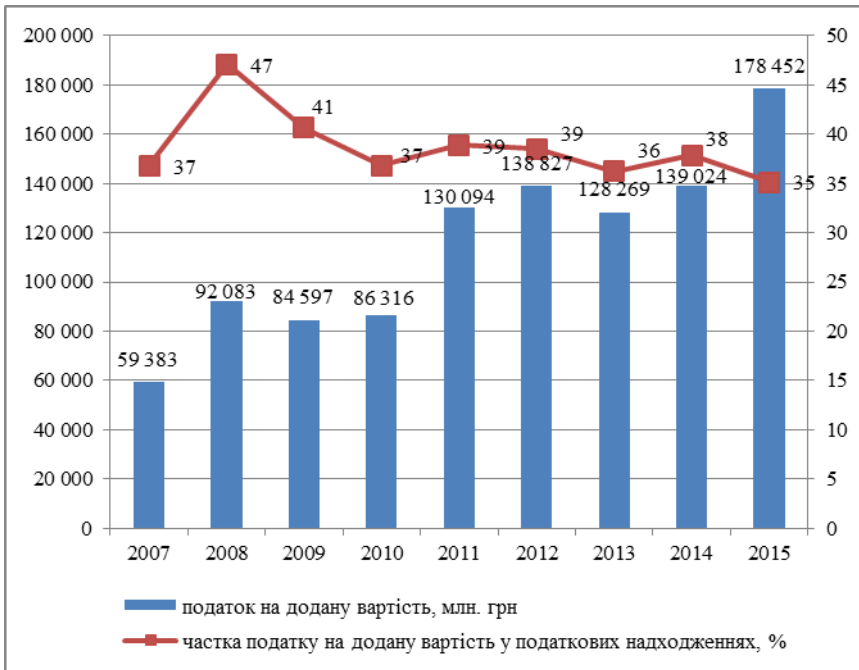

Рис. 5.1. Динаміка надходжень податку на додану вартість до Зведеного бюджету України у 2007–2015 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних Державної казначейської служби України

¹ Про податок на додану вартість : Закон України від 03.04.1997 р. № 168/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1997. – № 21. – Ст. 156.– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/168/97-%D0%B2%D1%80>.

Таблиця 5.1

**Склад та структура надходжень податку на додану вартість до
Зведеного бюджету України у 2011–2015 рр.**

Код		2011		2012		2013		2014		2015	
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
14010000	<i>Податок на додану вартість, у тому числі</i>	130093,75	100,00	138826,82	100,00	128269,31	100,00	139024,26	100,00	178452,39	100,00
14010100	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	76175,47	58,55	82694,18	59,57	84546,85	65,91	81239,48	58,44	108091,20	60,57
14010200	Бюджетне відшкодування податку на додану вартість грошовими коштами	-42779,08	-32,88	-45958,97	-33,11	-53447,58	-41,67	-50216,25	-36,12	-68405,30	-38,33
14010300	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	96024,96	73,81	101604,25	73,19	96543,74	75,27	107287,27	77,17	138764,35	77,76
14010500	Податок на додану вартість із імпортованих на територію України робіт, послуг	0,37	0,00	0,30	0,00	0,87	0,00	-0,09	0,00	2,15	0,00
14010600	Надходження від підприємств податку на додану вартість по операціях, пов'язаних з виконанням інноваційних проектів							0,02		-0,02	0,00

Продовження таблиці 5.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
14010700	Податок на додану вартість, що сплачується юридичними особами при здійсненні ними операцій з постачання власної виробленої продукції (молока, молочної сировини, молочних продуктів, м'яса, м'ясопродуктів, іншої продукції переробки тварин (шкур, субпродуктів, м'ясо кісткового борошна), виготовленої з поставлених молока або м'яса в живій вазі сільськогосподарськими підприємствами, іншими юридичними і фізичними особами, у т. ч. фізичними особами – підприємцями, які самостійно вирощують, розводять, відгодовують продукцію тваринництва	672,03	0,52	487,06	0,35	625,42	0,49	713,83	0,51		

Джерело: побудовано на основі даних Державної казначейської служби України¹.

¹ Для побудови аналітичних таблиць надходження податків та зборів у навчальному посібнику «Податкова система» використано дані Державної казначейської служби України про виконання бюджету:

Річний звіт 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147441;

Річний звіт 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=166315;

Річний звіт на 01.01.2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=187793>;

Річний звіт про виконання державного бюджету на 01.01.2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=264515;

Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2015 рік. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=264515>.

Таким чином, надходження від сплаченого податку на додану вартість забезпечували можливість наповнити бюджет майже на половину у 2008 р., проте протягом 2010–2015 рр. частка податку на додану вартість становила близько 37 відсотків. Саме такі високі показники надходжень податку на додану вартість до бюджету підтверджують бюджетоутворююче значення даного податку.

За внутрішньою структурою надходження податку на додану вартість складаються з податку на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг), податку на додану вартість з ввезених на територію України товарів, імпортованих на територію України робіт, послуг, надходжень від підприємств податку на додану вартість по операціях, пов'язаних з виконанням інноваційних проектів зменшених на суму бюджетного відшкодування податку на додану вартість.

Платниками податку на додану вартість є:

1) будь-яка особа, що провадить або планує провадити господарську діяльність і реєструється за своїм добровільним рішенням як платник податку на додану вартість;

2) будь-яка особа, що зареєстрована або підлягає реєстрації як платник податку на додану вартість. Реєстрація платника податку на додану вартість може бути добровільною або обов'язковою. Якщо загальна сума від здійснення операцій з постачання товарів/послуг, у тому числі з використанням локальної або глобальної комп'ютерної мережі, нарахована (сплачена) протягом останніх 12 календарних місяців, сукупно перевищує 1 млн грн (без урахування податку на додану вартість), така особа зобов'язана зареєструватися як платник податку у контролюючому органі за своїм місцезнаходженням (місцем проживання). Якщо особа не є платником податку у зв'язку з тим, що обсяги оподатковуваних операцій відсутні або є меншими 1 млн грн вважає за доцільне добровільно зареєструватися як платник податку;

3) будь-яка особа, що ввозить товари на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню, та на яку покладається відповідальність за сплату податків у разі переміщення товарів через митний кордон України відповідно до Митного кодексу України, а також:

– особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, які передбачають повне або часткове умовне звільнення від оподаткування, у разі порушення таких митних режимів, встановлених митним законодавством;

– особа, яка використовує, у тому числі при ввезенні товарів на митну територію України, податкову пільгу не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям її надання, а також будь-які інші особи, що використовують податкову пільгу, яку для них не призначено;

Номер реєстрації заяви
в контролюючому
органі

РЕЄСТРАЦІЙНА ЗАЯВА платника податку на додану вартість

Дата реєстрації заяви в
контролюючому органі

- Юридична особа РЕЄСТРАЦІЯ
 Фізична особа РЕЄСТРАЦІЯ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПЕРЕТВОРЕННЯМ
 Представництво нерезидента ПЕРЕРЕЄСТРАЦІЯ у зв'язку із _____
 Інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції (зазначити)
 Учасник договору про спільну діяльність
 Управитель майна
- (необхідне позначити знаком "√" або "+")

1 Найменування контролюючого органу, де здійснюється реєстрація або перереєстрація платника

2 Індивідуальний податковий номер / податковий номер* / номер та серія паспорта (необхідне підкреслити)**

3 Найменування або прізвище, ім'я та по батькові платника

4 Місцезнаходження (місце проживання) платника

Поштовий індекс Країна
Область
Район
Місто
Вулиця
Будинок / Корпус Офіс / квартира
Контактний телефон Факс

5 Причини реєстрації платником податку на додану вартість або критерії, за якими платник відповідає вимогам розділу V Кодексу***

Пункти, статті Кодексу	Норма Кодексу

6 Бажана дата реєстрації (перереєстрації) платником податку на додану вартість / дата переходу на спрощену систему оподаткування та/або дата переходу на застосування ставки єдиного податку, що передбачає сплату податку на додану вартість / дата відмови від спрощеної системи оподаткування

"__" _____ 20__ року.
(вказати дату або зазначити "протягом 3 робочих днів")

Реєстрація платником податку на додану вартість здійснюється вперше _____ (так/ні)

* За винятком юридичних осіб, які подали заяву державному реєстратору.

** Для фізичних осіб, які мають відмітку у паспорті про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта.

*** Заповнюється згідно з додатком до реєстраційної заяви.

12 ДАНІ ПРО РОЗГЛЯД ЗАЯВИ ТА РЕЄСТРАЦІЮ ПЛАТНИКА ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ
(заповнюється посадовими особами контролюючого органу)

Результати обробки реєстраційної заяви		
☐ Прийнято рішення про реєстрацію	☐ Відмовлено в реєстрації	☐ Запропоновано подати нову заяву
Причини неприйняття рішення про реєстрацію		
<input type="text"/>		
Прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, відповідальної за прийняття рішення про реєстрацію (відмову в реєстрації) платника податку на додану вартість		
<input type="text"/>		
Підпис		Дата
<input type="text"/>		
Дані про реєстрацію		
Індивідуальний податковий номер		
<input type="text"/>		
Дата реєстрації платником податку на додану вартість		Дата перереєстрації платником податку на додану вартість
"__" ____ року		"__" ____ 20__ року
Дата закінчення строку дії реєстрації платником податку на додану вартість		
"__" ____ 20__ року		
Прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, відповідальної за внесення даних до електронної бази		
<input type="text"/>		
Підпис		Дата
<input type="text"/>		

Аркуш 2, сторінка 2

4) особа, що веде облік результатів діяльності за договором про спільну діяльність без утворення юридичної особи;

5) особа – управитель майна, яка веде окремий податковий облік з податку на додану вартість щодо господарських операцій, пов'язаних з використанням майна, що отримане в управлінні за договорами управління майном;

6) особа, що проводить операції з постачання конфіскованого майна, знахідок, скарбів, майна, визнаного безхазяйним, майна, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання, та майна, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави, незалежно від загальної суми операцій із постачання товарів/послуг та режиму оподаткування;

7) особа, що уповноважена вносити податок з об'єктів оподаткування, що виникають внаслідок поставки послуг підприємствами залізничного транспорту з їх основної діяльності, що перебувають у підпорядкуванні платника податку;

8) особа – інвестор (оператор), який веде окремий податковий облік, пов'язаний з виконанням угоди про розподіл продукції.

5.2. Об'єкт і база оподаткування податком на додану вартість

Об'єктом оподаткування є операції платників податку на додану вартість з:

а) постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, у тому числі операції з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю;

б) постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України;

в) ввезення товарів на митну територію України;

г) вивезення товарів за межі митної території України;

е) постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом.

Датою виникнення податкових зобов'язань з постачання товарів/послуг вважається дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше:

а) дата зарахування коштів від покупця/замовника на банківський рахунок платника податку як оплата товарів/послуг, що підлягають постачанню, а в разі постачання товарів/послуг за готівку – дата оприбутку-

вання коштів у касі платника податку, а в разі відсутності такої – дата інкасації готівки у банківській установі, що обслуговує платника податку;

б) дата відвантаження товарів, а в разі експорту товарів – дата оформлення митної декларації, що засвідчує факт перетинання митного кордону України, оформлена відповідно до вимог митного законодавства, а для послуг – дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг платником податку.

За операціями з виконання підрядних будівельних робіт суб'єкти підприємницької діяльності можуть застосовувати касовий метод податкового обліку. У разі постачання товарів або послуг з використанням торговельних автоматів або іншого подібного устаткування, що не передбачає наявності касового апарата, контрольованого уповноваженою на це фізичною особою, датою виникнення податкових зобов'язань вважається дата виймання з таких торговельних апаратів або подібного устаткування грошової виручки.

У разі постачання товарів за договорами товарного кредиту (товарної позики, розстрочки), умови яких передбачають сплату (нарахування) відсотків, датою збільшення податкових зобов'язань у частині таких відсотків вважається дата їх нарахування згідно з умовами відповідного договору.

У разі якщо постачання товарів/послуг через торговельні автомати здійснюється з використанням жетонів, карток або інших замінників національної валюти, датою збільшення податкових зобов'язань вважається дата постачання таких жетонів, карток або інших замінників національної валюти.

У разі якщо постачання товарів/послуг здійснюється з використанням кредитних або дебетових карток, дорожніх, комерційних, іменних або інших чеків, датою збільшення податкових зобов'язань вважається дата, що засвідчує факт постачання платником податку товарів/послуг покупцю, оформлена податковою накладною, або дата виписування відповідного рахунка (товарного чека), залежно від того, яка подія відбулася раніше.

Датою виникнення податкових зобов'язань орендодавця (лізингодавця) для операцій фінансової оренди (лізингу) є дата фактичної передачі об'єкта фінансової оренди (лізингу) у користування орендарю (лізингоотримувачу).

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі постачання товарів/послуг з оплатою за рахунок бюджетних коштів є дата зарахування таких коштів на банківський рахунок платника податку або дата отримання відповідної компенсації у будь-якій іншій формі, включаючи зменшення заборгованості такого платника податку за його зобов'язаннями перед бюджетом.

Датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення. Датою виникнення податкових зобов'язань за операціями з постачання послуг нерезидентами, місцем надання яких є митна територія України, є дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату послуг або дата оформлення документа, що засвідчує факт постачання послуг нерезидентом, залежно від того, яка з подій відбулася раніше.

Датою виникнення податкових зобов'язань виконавця довгострокових договорів (контрактів) є дата фактичної передачі виконавцем результатів робіт за такими договорами (контрактами). Для цілей оподаткування довгостроковий договір (контракт) – це будь-який договір на виготовлення товарів, виконання робіт, надання послуг з довготривалим (більше одного року) технологічним циклом виробництва та якщо договорами, які укладені на виробництво таких товарів, виконання робіт, надання послуг, не передбачено поетапного їх здавання.

Платники податку, які постачають теплову енергію, природний газ (крім скрапленого), надають послуги з транспортування та/або розподілу природного газу, водопостачання, водовідведення чи послуги, вартість яких включається до складу квартирної плати чи плати за утримання житла, фізичним особам, бюджетним установам, не зареєстрованим як платники податку, а також житлово-експлуатаційним конторам, квартирно-експлуатаційним частинам, об'єднанням співвласників багатоквартирних будинків, іншим платникам податку, які здійснюють збір коштів від зазначених покупців з метою подальшого їх перерахування продавцям таких товарів (надавачам послуг) у рахунок компенсації їх вартості, визначають дату виникнення податкових зобов'язань та податкового кредиту за касовим методом.

Не є об'єктом оподаткування податком на додану вартість операції:

1) випуску (емісії), розміщення в будь-які форми управління та продажу (погашення, викупу) за кошти цінних паперів, що випущені в обіг (емітовані) суб'єктами підприємницької діяльності, Національним банком України, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику (нині – Міністерство фінансів України), органами місцевого самоврядування відповідно до закону, включаючи інвестиційні та іпотечні сертифікати, сертифікати фонду операцій з нерухомістю, деривативи, а також корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах; обміну зазначених цінних паперів та корпоративних прав, виражених в інших, ніж цінні папери, формах, на інші цінні папери, корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах; розрахунково-клірингової, реєстраторської та

депозитарної діяльності на ринку цінних паперів, а також діяльності з управління активами (у тому числі пенсійними активами, фондами банківського управління), інших видів професійної діяльності на фондовому ринку, які підлягають ліцензуванню;

2) передачі майна у схов (відповідальне зберігання), у концесію, а також у лізинг (оренду), крім передачі у фінансовий лізинг; повернення майна із схову (відповідального зберігання) його власнику, а також майна, попередньо переданого в концесію або лізинг (оренду) концесієдавцю або лізингодавцю (орендодавцю), крім переданого у фінансовий лізинг; нарахування та сплати процентів або комісій у складі орендного (лізингового) платежу у межах договору фінансового лізингу; передачі майна в заставу (іпотеку) позикодавцю (кредитору) та/або в забезпечення іншої дійсної вимоги кредитора, повернення такого майна із застави (іпотеки) його власнику після закінчення дії відповідного договору, якщо місце такої передачі (повернення) знаходиться на митній території України; грошових виплат основної суми консолідованого іпотечного боргу та процентів, нарахованих на неї, об'єднання та/або купівлі (продажу) консолідованого іпотечного боргу, заміною однієї частки консолідованого іпотечного боргу на іншу, або поверненням (зворотним викупом) такого консолідованого іпотечного боргу відповідно до закону резидентом або на його користь;

3) надання послуг із страхування, співстрахування або перестрахування особами, які мають ліцензію на здійснення страхової діяльності відповідно до закону, а також пов'язаних з такою діяльністю послуг страхових (перестрахових) брокерів та страхових агентів; надання послуг із загальнообов'язкового державного соціального страхування (у тому числі пенсійного страхування), недержавного пенсійного забезпечення, залучення та обслуговування пенсійних вкладів та рахунків учасників фондів банківського управління, адміністрування недержавних пенсійних фондів;

4) обігу банківських металів, інших валютних цінностей (крім банкнот і монет, що використовуються для нумізматичних цілей, а також іноземних монет з дорогоцінних металів, базою оподаткування яких є продажна вартість); випуску, обігу та погашення лотерейних білетів, інших документів, що засвідчують право участі в лотереях; придбання фішок, жетонів, внесення в інший спосіб плати за право участі в азартній грі, виплата (передача) виграшу суб'єктом господарювання, який проводить азартні ігри; внесення ставки з метою укладення парі та виплата виграшу суб'єктом господарювання, який проводить парі (букмекерське парі, парі тоталізатора); виплати грошових виграшів (призів) і грошових винагород; постачання негашених поштових марок України, конвертів або листівок з негашеними поштовими марками

України, крім колекційних марок, конвертів чи листівок для філателістичних потреб, базою оподаткування яких є продажна вартість;

5) надання послуг платіжних організацій платіжних систем, пов'язаних з переказом коштів, з інкасації, розрахунково-касового обслуговування, залучення, розміщення та повернення коштів за договорами позики, депозиту, вкладу (у тому числі пенсійного), управління коштами та цінними паперами (корпоративними правами та деривативами), доручення, надання, управління і відступлення прав вимоги за фінансовими кредитами фінансових установ, кредитних гарантій і банківських поручительств особою, що надала такі кредити, гарантії або поручительства; торгівлі за грошові кошти або цінні папери борговими зобов'язаннями, за винятком операцій з інкасації боргових вимог та факторингу (факторингових) операцій, крім факторингових операцій, якщо об'єктом боргу є валютні цінності, цінні папери, у тому числі компенсаційні папери (сертифікати), інвестиційні сертифікати, іпотечні сертифікати з фіксованою дохідністю, операції з відступлення права вимоги за забезпеченими іпотекою кредитами (позиками), житлові чеки, земельні бони та деривативи;

6) виплат у грошовій формі заробітної плати (інших прирівняних до неї виплат), а також пенсій, стипендій, субсидій, дотацій за рахунок бюджетів або Пенсійного фонду України чи інших фондів загальнообов'язкового соціального страхування (крім тих, що надаються у майновій формі); виплат дивідендів, роялті у грошовій формі або у вигляді цінних паперів, які здійснюються емітентом; надання комісійних (брокерських, дилерських) послуг із торгівлі та/або управління цінними паперами (корпоративними правами), деривативами та валютними цінностями, включаючи будь-які грошові виплати (у тому числі комісійні) фондовим або валютним біржам чи позабіржовим фондовим системам або їх членам у зв'язку з організацією та торгівлею цінними паперами ліцензованими торговцями цінними паперами, а також деривативами та валютними цінностями;

7) реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення та перетворення) юридичних осіб;

8) постачання позашкільним навчальним закладом вихованцям, учням і слухачам платних послуг у сфері позашкільної освіти;

9) надання банками (фінансовими установами) послуг у межах управління фондами банківського управління, фондами операцій з нерухомістю, фондами фінансування будівництва (в т. ч. за перерахування коштів на фінансування будівництва із фонду фінансування будівництва), за здійснення платежів за іпотечними сертифікатами;

10) оплати третейського збору та відшкодування інших витрат, пов'язаних з вирішенням спору третейським;

11) надання послуг з агентування і фрахтування морського торговельного флоту судовими агентами на користь нерезидентів, які надають послуги з міжнародних перевезень пасажирів, їхнього багажу, вантажів чи міжнародних відправлень;

12) оплати орендної плати чи концесійного платежу за договорами відповідно оренди чи концесії цілісного майнового комплексу державного чи комунального підприємства, якщо орендодавцями чи концесієдавцями за договорами виступають органи державної влади чи органи місцевого самоврядування, а платежі відповідно до закону зараховуються до Державного бюджету України або місцевого бюджету.

13) ввезення на митну територію України, вивезення за межі митної території України незалежно від обраного митного режиму товарів, митна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро;

14) ввезення на митну територію України товарів, сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 150 євро: у несупроводжуваному багажі; на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одній депеші від одного відправника у міжнародних поштових відправленнях; на адресу одного одержувача (юридичної або фізичної особи) в одному вантажі експрес-перевізника від одного відправника у міжнародних експрес-відправленнях;

15) ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 1000 євро, через пункти пропуску через державний кордон України, відкриті для повітряного сполучення; ввезення на митну територію України фізичними особами у ручній поклажі та/або у супроводжуваному багажі товарів (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг, через інші, ніж відкриті для повітряного сполучення, пункти пропуску через державний кордон України.

Звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з:

1) постачання продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят¹;

¹ Про перелік вітчизняних продуктів дитячого харчування, операції з продажу яких молочними кухнями, спеціалізованими магазинами та куточками, які виконують функції роздаточних пунктів звільняються від обкладення податком на додану вартість, та Порядок продажу цих продуктів : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.09.1997 р. № 996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-97-%D0%BF>.

2) постачання послуг із здобуття вищої, середньої, професійно-технічної та дошкільної освіти навчальними закладами, у тому числі навчання аспірантів і докторантів, навчальними закладами, що мають ліцензію на постачання таких послуг, а також послуг з виховання та навчання дітей у будинках культури, дитячих музичних, художніх, спортивних школах і клубах, школах мистецтв та послуг з проживання учнів або студентів у гуртожитках. До таких послуг належать послуги з:

а) виховання та навчання дітей, які постачаються дитячими музичними та художніми школами, школами мистецтв, будинками культури (гра на музичних інструментах, хореографія, образотворче мистецтво, гуртки (факультативи) іноземних мов, комп'ютерного навчання);

б) утримання, виховання та навчання дітей у дошкільних навчальних закладах як у межах обсягу, установленого навчальними планами і програмами, так і понад зазначений обсяг;

в) усіх видів освітньої діяльності, які постачаються загальноосвітніми навчальними закладами I–III ступенів;

г) усіх видів освітньої діяльності, які постачаються професійно-технічними навчальними закладами;

ґ) усіх видів освітньої діяльності, які постачаються вищими навчальними закладами I–IV рівнів акредитації, у тому числі для здобуття іншої вищої та післядипломної освіти;

д) навчання слухачів підготовчих відділень вищих навчальних закладів;

е) повторного вивчення відрахованими студентами (курсантами) окремих дисциплін і курсів з подальшим складенням іспитів;

є) навчання аспірантів і докторантів;

ж) приймання кандидатських іспитів;

з) надання наукових консультацій для осіб, які підвищують кваліфікацію самостійно;

и) довузівської підготовки;

і) проведення лекцій з питань науки і техніки, культури та мистецтва, фізичної культури і спорту, правових знань, туризму і краєзнавства;

ї) надання консультацій для учнів, вихованців, студентів, курсантів понад обсяги, встановлені навчальними планами і програмами, для аспірантів, докторантів;

й) організації літніх мовних курсів, шкіл, семінарів; групових та індивідуальних занять фізичною культурою та спортом на стадіонах, у спортивних залах і плавальних басейнах, на тенісних кортах для дітей, учнів і студентів;

3) постачання:

а) технічних та інших засобів реабілітації (крім автомобілів), послуги з їх ремонту та доставки; товарів спеціального призначення, у тому числі виробів медичного призначення для індивідуального користування, для інвалідів та інших пільгових категорій населення;

б) комплектуючих і напівфабрикатів для виготовлення технічних та інших засобів реабілітації (крім автомобілів), товарів спеціального призначення, у тому числі виробів медичного призначення для індивідуального користування, для інвалідів та інших пільгових категорій населення;

в) легкових автомобілів для інвалідів уповноваженому органу виконавчої влади з їх оплатою за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та коштів фондів загальнообов'язкового державного страхування, а також операції з їх безоплатної передачі інвалідам;

4) постачання послуг із доставки пенсій, страхових виплат та грошової допомоги населенню (незалежно від способу доставки) на всіх етапах доставки до кінцевого споживача;

5) постачання послуг з охорони здоров'я закладами охорони здоров'я, що мають ліцензію на постачання таких послуг, а також постачання послуг реабілітаційними установами для інвалідів та дітей-інвалідів, що мають ліцензію на постачання таких послуг відповідно до законодавства, крім таких послуг:

а) надання косметологічної допомоги, крім тієї, що надається за медичними показаннями;

б) масаж для зміцнення здоров'я дорослого населення, корекції осанки тощо;

в) проведення профілактичних медичних оглядів із підготовкою висновку про стан здоров'я на прохання громадян;

г) проведення гігієнічної експертизи проектних матеріалів та попередніх проектних пропозицій, у тому числі щодо розміщення об'єкта, а також нормативної документації на нові технології виробництва продукції та нові види продукції за заявкою замовника, гігієнічна оцінка зразків нових видів продукції;

г) надання консультаційної допомоги з питань проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи;

д) обстеження за заявкою замовника об'єктів, що будуються, реконструюються або функціонують, з метою їх відповідності санітарному законодавству;

е) проведення за заявкою замовника токсиколого-гігієнічних, медико-біологічних, санітарно-гігієнічних, фізіологічних та інших обстежень з метою визначення безпеки продукції для здоров'я людини;

є) видача суб'єктам господарювання дозволів на виробництво, використання, транспортування, зберігання, реалізацію, захоронення,

знищення, утилізацію продукції і речовин вітчизняного та імпортного виробництва, що потенційно небезпечні для здоров'я людини;

ж) надання юридичним і фізичним особам консультаційної допомоги з питань застосування законодавства про охорону здоров'я, в тому числі щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення;

з) проведення медичного огляду осіб для видачі: дозволу на право отримання та носіння зброї громадянам, крім військовослужбовців і посадових осіб, носіння зброї якими передбачено законодавством; відповідних документів на виїзд громадян за кордон за викликом родичів, що проживають у зарубіжних країнах, оздоровлення в зарубіжних лікувальних або санаторних закладах за власним бажанням, а також у службові відрядження (крім державних службовців, робота яких пов'язана з такими виїздами і які мають відповідні медичні документи); посвідчення водія транспортного засобу;

и) медичне обслуговування з'їздів, конференцій, симпозіумів, фестивалів, нарад, змагань тощо;

і) медичне обслуговування громадян за їх бажанням у медичних закладах із поліпшеним сервісним обслуговуванням;

ї) організація медичного контролю осіб, які займаються фізичною культурою і спортом в оздоровчих закладах;

й) проведення профілактичних щеплень громадянам, які від'їжджають за кордон за викликом, для оздоровлення в зарубіжних лікувальних або санаторних закладах за власним бажанням, а також у туристичні подорожі (крім тих, що від'їжджають на лікування та в службові відрядження);

к) складення за заявками замовників санітарних паспортів радіотехнічних об'єктів та проведення досліджень для їх підтвердження;

л) проведення за заявками замовників державної санітарно-гігієнічної експертизи з акредитації та атестації підприємств, установ, організацій на право проведення токсиколого-гігієнічних, медико-біологічних, санітарно-гігієнічних та інших досліджень;

м) визначення за заявками замовника шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища, технологічного та трудового процесів, проведення досліджень для розробки засобів і заходів щодо усунення або зменшення їх небезпечної дії;

н) навчання за заявками замовників на робочих місцях фахівців підприємств, установ, організацій в установах санітарно-епідеміологічної служби, державних науково-дослідних інститутах гігієнічного та епідеміологічного профілю, а також фахівців підприємств, установ, організацій, проведення санітарно-гігієнічних та бактеріологічних досліджень;

о) надання за заявками замовників послуг з організації роботи відомчих санітарних лабораторій, оснащення їх медичною технікою (обладнанням, апаратурою, приладами); навчання на місці фахівців таких лабораторій методики проведення санітарно-гігієнічних досліджень;

б) постачання реабілітаційних послуг інвалідам, дітям-інвалідам, а також постачання путівок на санаторно-курортне лікування, оздоровлення та відпочинок на території України фізичних осіб віком до 18 років, інвалідів, дітей-інвалідів;

7) постачання послуг з:

а) утримання дітей у дошкільних навчально-виховних закладах, школах-інтернатах;

б) утримання осіб у будинках-інтернатах для громадян похилого віку та інвалідів, дитячих будинках-інтернатах, пансіонатах для ветеранів війни і праці, геріатричних пансіонатах, реабілітаційних установах, територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг);

в) харчування та облаштування на нічліг та надання інших соціальних послуг бездомним особам у центрах обліку, закладах соціального захисту для бездомних осіб, а також особам, звільненим з місць позбавлення волі, у центрах соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі;

г) харчування дітей у дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах¹ та громадян у закладах охорони здоров'я²;

г) харчування, забезпечення майном, комунально-побутовими та іншими послугами, що надаються особам, які утримуються в установах пенітенціарної системи, а саме: харчування, у тому числі приготування їжі; забезпечення одягом, білизною, взуттям та постільними речами; користування кімнатами тривалих побачень; послуги поштового та телефонно-телеграфного зв'язку; постачання продуктів харчування і предметів першої необхідності; ремонт взуття та одягу; додаткове медичне обслуговування; банно-пральні послуги; прокат кіно- та відеофільмів, культурно-освітні заходи;

¹ Про затвердження Порядку надання послуг з харчування дітей у дошкільних, учнів у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах, операції з надання яких звільняються від обкладення податком на додану вартість : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 р. № 116 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/116-2011-%D0%BF/para11#n11>

² Про затвердження Порядку надання послуг з харчування громадян у закладах охорони здоров'я, операції з надання яких звільняються від оподаткування податком на додану вартість : Постанова Кабінету Міністрів України 05.09.2012 р. № 818 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/818-2012-%D0%BF/para8#n8>

д) харчування, забезпечення майном, комунально-побутовими та іншими соціальними послугами за рахунок державних коштів, що надаються особам, які утримуються в реабілітаційних установах, територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг), установах, підприємствах, організаціях всеукраїнських громадських організацій інвалідів та їх спілок, які займаються реабілітацією, оздоровленням та фізкультурно-спортивною діяльністю, центрах обліку та закладах соціального захисту для бездомних осіб, центрах соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, санаторіях для ветеранів та інвалідів, будинках-інтернатах для громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів, психоневрологічних та спеціалізованих будинках-інтернатах, пансіонатах для ветеранів війни і праці, геріатричних пансіонатах;

8) постачання послуг з перевезення пасажирів міським пасажирським транспортом (крім таксі), тарифи на які регулюються в установленому порядку. Ця норма не поширюється на операції з надання пасажирського транспорту в оренду (прокат);

9) постачання релігійними організаціями культових послуг та предметів культового призначення за переліком, а саме:

а) культові послуги: хрещення, укладення церковного шлюбу, похорони, молебень, панахида, освячення (помешкань, автомобілів тощо), обрізання, перше причастя, барміцво (повноліття);

б) предмети культового призначення: свічки, ікони (образи), хрести (натільні, погребальні, вівтарні, трєбні, водосвятні, ієрейські, з прикрасами тощо), вервиці, покривала (вівтарні, погребальні тощо), медальйони з релігійною символікою, вугілля кадильне, ладан, лампадне масло, миро, лампади, кадила, підсвічники (семисвічники, трисвічники пасхальні тощо), плащаниці, облачення священнослужителів (ризи, підризники, воздухи, орлиці, стихарі, скуфії, митри, камілавки тощо), вінці, граматки, приладдя для хрещення (хрестильна скринька), дароносиці, дарохранильниці (реліквіарії), купелі, печатки для просфор, кропила, копія, стрючці, чаші (потирі), блюда, звiздиці, лжиці, ковшики, дискоси, поплавки, дзвони, органи, фісгармонії, прохідні молитви, пояс «живий в поміщи», мезузи, талеси, тфіліни (філактерії), скульптурні зображення святих, хоругви, фани, маца, проскури, облатки, богослужбова література;

10) постачання послуг з поховання та постачання ритуальних товарів державними та комунальними службами, а саме:

а) виклик агента ритуальної служби для оформлення замовлення на організацію та проведення поховання;

б) оформлення медичної довідки про причини смерті;

в) доставка замовникові ритуальних атрибутів для організації поховання;

г) навантаження, розвантаження та перенесення ритуальних атрибутів;

г) транспортні послуги, що надаються у процесі організації поховання;

д) продаж стандартної труни;

е) продаж контейнера для перевезення оцинкованої труни; запаювання оцинкованої труни;

е) утримання тіл померлих у холодильних камерах понад норму перебування (після смерті у лікувальному закладі, а також тих, що померли вдома чи інших місцях);

ж) послуги з підготовки тіла покійного до поховання або кремації (послуги перукаря та косметолога, обмивання, бальзамування, укладання в труну);

з) копання могили;

и) перенесення труни з тілом покійного (додому, до квартири в багатопверховому будинку, до моргу; з дому, квартири, моргу тощо до місця поховання);

і) музичний супровід обряду поховання;

ї) проведення громадянської панахиди;

й) послуги організатора обряду поховання;

к) виготовлення та встановлення металевої намогильної таблички, хреста, надголовника або тимчасового пам'ятного знака;

л) продаж стандартних похоронних вінків і траурних стрічок для них;

м) організація відправлення труни з тілом покійного чи урни з прахом покійного за кордон;

н) у разі проведення підпоховання в могилу послуги з демонтажу елементів існуючого надгробка (пам'ятника) та їх установка;

о) написання тексту на траурній стрічці;

п) кремація;

р) продаж урни;

с) продаж кубка для урни;

т) поховання урни з прахом у могилу, у колумбарії, розвіювання праху;

Звільнення не поширюються на операції з постачання послуг з поховання та кремації трупів тварин і пов'язану з цим діяльність;

11) безкоштовної передачі рухомого складу однією залізницею або підприємством залізничного транспорту загального користування іншим залізницям або підприємствам залізничного транспорту загального користування державної форми власності.

Безкоштовна передача здійснюється в разі: виробничої потреби у зв'язку з єдиним технологічним процесом; розподілу рухомого складу у зв'язку з реструктуризацією галузі та ліквідацією окремих підрозділів.

12) безоплатної приватизації житлового фонду, включаючи місця загального користування у багатоквартирних будинках та прибудинкових територій, присадибних земельних ділянок відповідно до законодавства, а також постачання послуг, отримання яких згідно із законодавством є обов'язковою передумовою приватизації житла, прибудинкових територій багатоквартирних будинків, присадибних земельних ділянок;

13) постачання житла (об'єктів житлового фонду), крім їх першого постачання. Перше постачання житла (об'єкта житлового фонду) означає:

а) першу передачу готового новозбудованого житла (об'єкта житлового фонду) у власність покупця або постачання послуг (включаючи вартість придбаних за рахунок виконавця матеріалів) із спорудження такого житла за рахунок замовника;

б) перший продаж реконструйованого або капітально відремонтованого житла (об'єкта житлового фонду) покупцю, який є особою, іншою, ніж власник такого об'єкта на момент виведення його з експлуатації (використання) у зв'язку з такою реконструкцією або капітальним ремонтом, або постачання послуг (включаючи вартість придбаних за рахунок виконавця матеріалів) на таку реконструкцію чи капітальний ремонт за рахунок замовника.

Дані положення поширюються також на перший продаж дачних або садових будинків, а також будь-яких інших об'єктів власності, зареєстрованих як житло (житловий фонд).

14) надання благодійної допомоги, зокрема безоплатне постачання товарів/послуг благодійним організаціям, утвореним і зареєстрованим відповідно до законодавства, а також надання такої допомоги благодійними організаціями набувачам (суб'єктам) благодійної допомоги відповідно до законодавства про благодійну діяльність та благодійні організації.

15) безоплатної передачі в державну власність чи комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст або у їх спільну власність об'єктів усіх форм власності, які перебувають на балансі одного платника податку і передаються на баланс іншого платника податку, якщо такі операції проводяться за рішенням Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, прийнятим у межах їх повноважень.

16) безоплатного постачання товарів/послуг власного виробництва підсобними господарствами і лікувально-виробничими трудовими майстернями (цехами, дільницями) будинків-інтернатів, територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), центрів

реінтеграції бездомних осіб, центрів соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, спеціалізованих лікарень, лікувально-профілактичних закладів особливого типу та диспансерів за умови, що така передача здійснюється для задоволення власних потреб зазначених закладів;

17) постачання державних платних послуг фізичним або юридичним особам органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також іншими особами, уповноваженими такими органами або законодавством надавати зазначені послуги, обов'язковість отримання (надання) яких установлюється законодавством, включаючи плату за реєстрацію, видачу ліцензії, сертифікатів у вигляді зборів, державного мита тощо;

18) надання послуг з реєстрації актів цивільного стану державними органами;

19) постачання бібліотеками, які перебувають у державній або комунальній власності або у власності всеукраїнських громадських організацій інвалідів, платних послуг з комплектування реєстраційно-облікових документів (квитків, формулярів), користування рідкісними, цінними довідниками, книгами (у тому числі нічним абонементом), тематичного добору літератури за запитом споживача та надання тематичних, адресно-бібліографічних та фактографічних довідок;

20) постачання (продажу, передачі) земельних ділянок, земельних часток (паїв), крім тих, що розміщені під об'єктами нерухомого майна та включаються до їх вартості; орендної плати за земельні ділянки, що перебувають у власності держави або територіальної громади, якщо така орендна плата повністю зараховується до відповідних бюджетів;

21) оплати вартості фундаментальних досліджень, науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт особою, яка безпосередньо отримує такі кошти з рахунка органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів (нині – Державна казначейська служба України);

22) безкоштовної передачі приладів, обладнання, матеріалів, крім підакцизних, науковим установам та науковим організаціям, вищим навчальним закладам III–IV рівнів акредитації, внесеним до Державного реєстру наукових організацій, яким надається підтримка держави;

23) постачання в сільській місцевості сільськогосподарськими товаровиробниками послуг з ремонту шкіл, дошкільних закладів, інтернатів, закладів охорони здоров'я та надання матеріальної допомоги (в межах одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян на місяць на одну особу) продуктами харчування власного виробництва та послуг з обробки землі багатодітним сім'ям, ветеранам праці і війни, реабілітованим громадянам, інвалідам, самотніми особами похилого віку,

особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, та школам, дошкільним закладам, інтернатам, закладам охорони здоров'я;

24) постачання (передплати) та доставки періодичних видань друкованих засобів масової інформації (крім видань еротичного характеру) вітчизняного виробництва, підготовки (літературне, наукове і технічне редагування, коригування, дизайн та верстка), виготовлення (друк на папері чи запис на електронному носіїві), розповсюдження книжок, у тому числі електронного контенту (крім видань еротичного характеру) вітчизняного виробництва, учнівських зошитів, підручників та навчальних посібників, словників українсько-іноземної або іноземно-української мови вітчизняного виробництва на митній території України;

25) передачі конфіскованого майна, знахідок, скарбів, майна, визнаного безхазяйним, майна, за яким не звернувся власник до кінця строку зберігання, та майна, що за правом успадкування чи на інших законних підставах переходить у власність держави, у розпорядження державних установ або організацій, уповноважених здійснювати їх збереження або постачання згідно із законодавством, а також операції з безоплатної передачі майна у випадках, визначених законодавством, у володіння і користування державних органів, установ (організацій), які утримуються за рахунок бюджетних коштів, а також закладів, в яких виховуються діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей.

26) постачання товарів/послуг у частині суми компенсації на покриття різниці між фактичними витратами та регульованими цінами (тарифами) у вигляді виробничої дотації з бюджету;

27) безоплатної передачі у державну або комунальну власність відповідних територіальних громад трамвайних вагонів, тролейбусів, автобусів для перевезення громадян на маршрутах (лініях) відповідно до вимог життєзабезпечення населених пунктів. У разі нецільового використання зазначених товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за наслідками податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена в момент імпорту (постачання) таких товарів, а також сплатити пеню;

28) створення, постачання, просування, реставрація і розповсюдження національного культурного продукту;

Звільняються від оподаткування операції з постачання та ввезення на митну територію України товарів/послуг, передбачених для власних потреб дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав і представництв міжнародних організацій в Україні, а також для використання особами з числа дипломатичного персоналу цих

дипломатичних місій та членами їх сімей, що проживають разом з такими особами. У разі подальшого постачання (продажу) на митній території України транспортних засобів, що були ввезені із звільненням від оподаткування, податок сплачується не пізніше дня такого постачання.

Звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України товарів морського промислу (риба, ссавці, мушлі, ракоподібні, водні рослини тощо в охоложеному, солоному, мороженому, консервованому вигляді, перероблені на борошно або іншу продукцію), видобутих (виловлених, вироблених) суднами, зареєстрованими у Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України. Операції з подальшого постачання зазначених товарів юридичними особами – судновласниками або фрахтувальниками оподатковуються в загальному порядку.

Звільняються від оподаткування операції з постачання товарів (крім підакцизних товарів) та послуг (крім послуг, що надаються під час проведення лотерей і розважальних ігор та послуг з постачання товарів, отриманих у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, довірчого управління, інших цивільно-правових договорів, що уповноважують такого платника податку здійснювати постачання товарів від імені та за дорученням іншої особи без передачі права власності на такі товари), що безпосередньо виготовляються підприємствами та організаціями, які засновані громадськими організаціями інвалідів, де кількість інвалідів, які мають у таких організаціях основне місце роботи, становить протягом попереднього звітного періоду не менш як 50 відсотків середньооблікової кількості штатних працівників, і за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом звітного періоду не менш як 25 відсотків суми загальних витрат з оплати праці, що належать до складу витрат згідно з правилами оподаткування податком на прибуток підприємств.

Звільняються від оподаткування операції із:

- постачання товарів та послуг на митній території України та ввезення на митну територію України товарів як міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана у встановленому законодавством порядку;

- постачання товарів та послуг на митній території України та ввезення на митну територію України товарів, що фінансуються за рахунок міжнародної технічної допомоги, яка надається відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана у встановленому законодавством порядку;

– ввезення на митну територію України майна як гуманітарної допомоги, наданої згідно з нормами Закону України «Про гуманітарну допомогу».

Звільняються від оподаткування операції банків та інших фінансових установ з постачання (продажу, відчуження іншим способом) майна, що передане фізичними особами, а також суб'єктами підприємницької діяльності – приватними підприємцями та іншими особами, які не є платниками податку, у заставу, у тому числі іпотеку, та на яке було звернено стягнення.

Звільняються від оподаткування операції банків та інших фінансових установ з постачання майна, набутого ними у власність внаслідок звернення стягнення на таке майно. Звільнення від оподаткування стосується тієї частини вартості майна, за якою воно було набуто у власність в рахунок погашення зобов'язань за договором кредиту (позики).

Звільняються від оподаткування операції із ввезення на митну територію України:

1) устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання і матеріалів, засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріалів для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії;

2) матеріалів, устаткування, комплектуючих, що використовуються для виробництва: устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії; матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, які будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії; енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів; засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів.

У разі порушення вимог щодо цільового використання таких товарів платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, на який припадає таке порушення, на суму податку на додану вартість, що мала бути сплачена із зазначених операцій у момент ввезення таких товарів, а також сплатити пеню, нараховану на таку суму податку, виходячи із 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, що діяла на день сплати податкового зобов'язання, та за період з дня ввезення таких товарів до дня збільшення податкового зобов'язання.

Звільняються від оподаткування операції з постачання Національному банку України: дорогоцінних металів, у тому числі їх

ввезення на митну територію України; послуг, пов'язаних з розвідкою, видобутком, виробництвом і використанням дорогоцінних металів з метою поповнення золотовалютних резервів та виготовлення банківських металів.

5.3. Ставки податку на додану вартість та особливості їх застосування

Ставки податку на додану вартість встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах: 20 відсотків; 7 відсотків та 0 відсотків.

Операції, що підлягають оподаткуванню податком на додану вартість, крім операцій, що не є об'єктом оподаткування, звільнених від оподаткування, та операцій, до яких застосовується нульова ставка та 7 відсотків, оподатковуються за ставкою 20 відсотків, яка є основною.

За нульовою ставкою податку на додану вартість оподатковуються операції з:

1) вивезення товарів за межі митної території України: у митному режимі експорту, реекспорту, безмитної торгівлі та режимі вільної митної зони.

2) постачання товарів:

а) для заправки або забезпечення морських суден, що: використовуються для навігаційної діяльності, перевезення пасажирів або вантажів за плату, промислової, риболовецької або іншої господарської діяльності, що провадиться за межами територіальних вод України; використовуються для рятування або подання допомоги в нейтральних або територіальних водах інших країн; входять до складу Військово-Морських Сил України та відправляються за межі територіальних вод України, у тому числі на якірні стоянки;

б) для заправки або забезпечення повітряних суден, що: виконують міжнародні рейси для навігаційної діяльності чи перевезення пасажирів або вантажів за плату; входять до складу Повітряних Сил України та відправляються за межі повітряного кордону України, у тому числі у місця тимчасового базування;

в) для заправки (дозаправки) та забезпечення космічних кораблів, космічних ракетних носіїв або супутників Землі;

г) для заправки (дозаправки) або забезпечення наземного військового транспорту чи іншого спеціального контингенту Збройних Сил України, що бере участь у миротворчих акціях за кордоном України, або в інших випадках, передбачених законодавством;

г) магазинами безмитної торгівлі. У разі подальшого вивезення таких товарів за межі митної території України податок не справляється (у тому числі за нульовою ставкою).

3) постачання таких послуг:

а) міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом;

б) послуги, що передбачають роботи з рухомим майном, попередньо ввезеним на митну територію України для виконання таких робіт та вивезеним за межі митної території України платником, що виконував такі роботи, або отримувачем – нерезидентом. До робіт з рухомим майном належать роботи з переробки товарів, що можуть включати власне переробку (обробку) товарів – монтаж, збирання, монтування та налагодження, у результаті чого створюються інші товари, у тому числі постачання послуг з переробки давальницької сировини, а також модернізацію та ремонт товарів, що передбачає проведення комплексу операцій з частковим або повним відновленням виробничого ресурсу об'єкта (або його складових частин), визначеного нормативно-технічною документацією, у результаті виконання якого передбачається поліпшення стану такого об'єкта;

в) послуги з обслуговування повітряних суден, що виконують міжнародні рейси: обслуговування повітряних суден та пасажирів в аеропорту (посадка-зліт повітряного судна, обслуговування пасажирів в аеровокзалі, забезпечення авіаційної безпеки, наднормативна стоянка повітряного судна); послуги з наземного обслуговування повітряних суден та пасажирів в аеропортах; оренда аеропортових приміщень у частині використання для обслуговування міжнародних рейсів (офіси, стійки реєстрації та інші службові приміщення, які орендуються авіаперевізниками, що виконують міжнародні рейси); послуги персоналу з обслуговування повітряних суден.

За ставкою податку на додану вартість 7 відсотків оподатковуються операції з: постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, а також медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України (табл. 5.2); постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Таблиця 5.2

Перелік медичних виробів, операції з постачання на митній території України та ввезення на митну територію України яких підлягають обкладенню податком на додану вартість за ставкою 7 відсотків

Код згідно з УКТЗЕД	Найменування медичного виробу
1	2
2836 30 00 00	Бікарбонат натрію, що використовується для діалізуочого розчину
3004	Ендопротез синовіальної рідини стерильний на основі гіалороната натрію або біосумісних полімерів
3005*	Вата, марля, бинти та аналогічні вироби (наприклад, перев'язувальні вироби, липкий пластир, гірчичники), просочені або вкриті фармацевтичними речовинами або розфасовані для роздрібної торгівлі, для застосування у медицині, зокрема хірургії, стоматології, крім ветеринарії
3006 10*	Кетгут хірургічний стерильний, аналогічні стерильні матеріали для накладення швів (включаючи стерильні хірургічні або стоматологічні нитки, що розсмоктуються) і стерильні адгезиви для тканин для хірургічного закриття ран; ламінарія стерильна та тампони з ламінарії стерильні; стерильні хірургічні або стоматологічні кровоспинні засоби, що розсмоктуються (гемостатики); стерильні хірургічні або стоматологічні адгезивні засоби, які розсмоктуються або не розсмоктуються
3006 20 00 00*	Реагенти для визначення групи крові
3006 40 00 00	Зубні цементи та інші стоматологічні матеріали для пломбування зубів; цементи для реконструювання (відновлення) кісток
3006 50 00 00	Санітарні сумки та набори для надання першої допомоги
3006 91 00 00	Пристрої для стомічного використання та їх адгезивні пластини або лицеві частини
3307 90 00 00*	Розчини для догляду за контактними лінзами та аналогічні вироби
3407 00 00 00*	“Стоматологічний віск” або суміші для одержання зліпків зубів, розфасовані у наборах, в упаковках для роздрібної торгівлі або у вигляді плиток, підковок, брусків тощо; інші суміші для стоматології, виготовлені на основі гіпсу (кальцінованого гіпсу або сульфату кальцію)
3701 10 00 00*	Рентгенівські фотопластинки та фотоплівка плоскі, сенсibiliзовані
3702 10 00 00*	Рентгенівська фотоплівка сенсibiliзована, неекспонована, що використовується для медичних, стоматологічних цілей
3707 90 20 00*	Проявники та фіксатори для рентгенівських плівок та пластинок
3822 00 00 00*	Реагенти діагностичні або лабораторні на підкладці і приготовлені (готові) діагностичні або лабораторні реагенти на підкладці або без неї
3824 90*	Сумішеві концентрати діалізуочого розчину (сухі та рідкі)
3926 90 92 90*	Контейнери для зберігання та транспортування крові, лікарських засобів, біологічних рідин (матеріалів), виготовлені з листового матеріалу
3926 90 97 90*	Сечоприймачі, калоприймачі
4014 10 00 00	Оболонкові контрацептиви
4014 90 00 90*	Вироби гігієнічні з вулканізованої гуми: предмети догляду за хворими (судна підкладні, круги від пролежнів тощо)
4015 11 00 00*	Рукавички хірургічні та оглядові з гуми
5208 21 10 00*	Тканини бавовняні полотняного переплетення, з вмістом бавовни 85 мас. % або більше, вибілені, з поверхневою щільністю не більш як 100 г/м ² , для виготовлення медичних перев'язувальних матеріалів

Продовження таблиці 5.2

1	2
6115 10*	Компресійні панчішно-шкарпеткові вироби для хворих з варикозним розширенням вен
6210 10 92 00*	Одяг з нетканних матеріалів у стерильних упаковках
7015 10 00 00*	Скло для окулярів, що коригують зір
7017*	Посуд скляний для лабораторних, гігієнічних або фармацевтичних цілей, градуйований або не градуйований
8419 20 00 00*	Стерилізатори медичні, хірургічні або лабораторні
8419 40 00 00*	Апарати дистиляційні або ректифікаційні
8421 19 20 00*	Центрифуги, що використовуються в лабораторіях
8421 21 00 00*	Обладнання для фільтрування або очищення води для діалізу
8421 29 00 00*	Обладнання для фільтрування або очищення рідин (діалізатори, фільтри та інше приладдя)
8705 90 80 90*	Автомобілі спеціального призначення для використання медичними закладами як пересувні медичні, стоматологічні або радіологічні клініки, оснащені відповідним обладнанням, які не призначені безпосередньо для перевезення хворих (у т. ч. як реанімаційний автомобіль) та медичного персоналу
8713*	Коляски інвалідні, з двигуном або без двигуна чи з іншим механізмом для пересування**
9001 30 00 00	Лінзи контактні
9001 40 41 00*	Лінзи скляні для окулярів, що коригують зір, однофокусні, оброблені з обох боків
9001 40 49 00*	Інші лінзи скляні для окулярів, що коригують зір
9001 50 41 00*	Лінзи з інших матеріалів для окулярів, що коригують зір, однофокусні, оброблені з обох боків
9001 50 49 00*	Лінзи з інших матеріалів для окулярів, що коригують зір, крім однофокусних
9001 50 80 00*	Інші лінзи для окулярів з інших матеріалів, що коригують зір
9004*	Окуляри та інші оптичні вироби коригувальні (крім сонцезахисних)
9010 10 00 00*	Апаратура та обладнання для автоматичного проявлення фотоплівок чи для автоматичного друку проявлених плівок на ролонний фотопапір
9011 10 90 00*	Мікроскопи стереоскопічні: ЛОР, офтальмологічні, травматологічні, нейрохірургічні тощо
9011 20 90 00*	Мікроскопи мікрофотографічні
9011 80 00 00*	Інші мікроскопи
9013 20 00 00*	Лазери, крім лазерних діодів, терапевтичний, імпульсний, внутрішньопорожнинний, для внутрішньосудинного опромінення крові, низькоінтенсивний для опромінення крові, локальної дії тощо
9018 11 00 00	Електрокардіографи
9018 12 00 00	Апарати діагностичні для ультразвукових обстежень (сканери) та їх складові частини
9018 13 00 00	Магнітно-резонансні томографи
9018 14 00 00	Сцинтиграфічна апаратура
9018 19 10 00*	Апарати електродіагностичні для одночасного відстеження двох або більше параметрів
9018 19 90 00*	Апарати електродіагностичні для відстеження параметрів
9018 20 00 00*	Апаратура, основана на використанні ультрафіолетового або інфрачервоного випромінювання

Продовження таблиці 5.2

1	2
9018 31 10 00*	Шприци з голками чи без голок з пластмасових матеріалів
9018 41 00 00	Бормашини, поєднані або не поєднані з іншим стоматологічним обладнанням на спільній основі
9018 49 10 00	Бори, фрези, диски, наконечники і щітки для використання у стоматологічних бормашинах
9018 49 90 00	Стоматологічне обладнання
9018 50 10 00	Прилади та апарати офтальмологічні неоптичні
9018 50 90 00	Прилади та апарати офтальмологічні оптичні
9018 90 10 00	Інструменти та прилади для вимірювання артеріального тиску
9018 90 20 00	Ендоскопи
9018 90 30 00	Штучні нирки (апарат штучної нирки, діалізатори та інші складові частини, приладдя штучної нирки)
9018 90 40 00	Ультразвукові прилади, призначені для діатермії
9018 90 50 00	Апаратура для переливання крові
9018 90 60 00	Прилади та апаратура для анестезії
9018 90 84 00	Прилади для вливання розчинів (медичні), прилади, пристрої та інструменти, що використовуються в медицині, хірургії, стоматології; пристрої для відсмоктування та вливання, літотриптори ультразвукові, контрацептиви внутрішньоматкові
9019 20 00 00	Апаратура для озонотерапії, кисневої та аерозольної терапії, штучного дихання, реанімації та інша апаратура для дихальної терапії
9021	Бандажні вироби доопераційні та післяопераційні
9021 10 10 00*	Пристрої ортопедичні, у тому числі милиці та тростини-милиці**
9021 10 90 00	Шини та інші пристрої для лікування переломів
9021 21 10 00	Зуби штучні з полімерних матеріалів
9021 29 00 00*	Деталі для протезування зубів
9021 31 00 00	Суглоби штучні
9021 39 10 00	Протези очні
9021 39 90 00*	Інші штучні частини тіла**
9021 40 00 00*	Апарати слухові, за винятком частин і приладдя
9021 50 00 00	Серцеві стимулятори, крім частин і приладдя
9021 90 90 00*	Апарати, які носять на собі, із собою або імплантують у тіло, щоб компенсувати недолік (дефект) органа чи фізичну ваду**
9022 12 00 00	Томографи комп'ютерні
9022 13 00 00*	Апаратура для стоматологічного використання
9022 14 00 00*	Апаратура для медичного, хірургічного використання
9022 21 00 00*	Апаратура, яка використовує альфа-, бета- або гамма- випромінювання, призначена для медичного, хірургічного використання
9022 30 00 00*	Трубки рентгенівські
9022 90 00 00*	Інша апаратура для використання в медицині, включаючи частини і приладдя
9025 11 20 00*	Термометри медичні
9027 20 00 00*	Хроматографи та апаратура для електрофорезу
9027 30 00 00*	Спектрофотометри
9027 50 00 00*	Інші прилади та апаратура, що використовують оптичне випромінювання (ультрафіолетове, видиме, інфрачервоне)
9027 80 11 00*	Електронні рН-метри, гН-метри та інші апарати для вимірювання електропровідності (медичні)

податковими зобов'язаннями, а для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України – дата складення платником податкової накладної за такими операціями, за умови реєстрації такої податкової накладної в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Датою збільшення податкового кредиту орендаря (лізингоотримувача) для операцій фінансової оренди (лізингу) є дата фактичного отримання об'єкта фінансового лізингу таким орендарем.

Датою віднесення сум до податкового кредиту замовника з договорів (контрактів), визначених довгостроковими є дата фактичного отримання замовником результатів робіт (оформлених актами виконаних робіт) за такими договорами (контрактами).

Нарахування податкового кредиту здійснюється незалежно від того, чи такі товари/послуги та основні фонди почали використовуватися в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника податку протягом звітного податкового періоду, а також від того, чи здійснював платник податку оподатковувані операції протягом такого звітного податкового періоду.

Не відносяться до податкового кредиту суми податку, сплаченого (нарахованого) у зв'язку з придбанням товарів/послуг, не підтверджені зареєстрованими в Єдиному реєстрі податкових накладних податковими накладними/розрахунками коригування до таких податкових накладних чи не підтверджені митними деклараціями, іншими документами.

У разі якщо платник податку не включив у відповідному звітному періоді до податкового кредиту суму податку на додану вартість на підставі отриманих податкових накладних, зареєстрованих в Єдиному реєстрі податкових накладних, таке право зберігається за ним протягом 365 календарних днів з дати складення податкової накладної.

У разі якщо придбані та/або виготовлені товари/послуги, необоротні активи частково використовуються в оподатковуваних операціях, а частково – ні, платник податку зобов'язаний нарахувати податкові зобов'язання виходячи з бази оподаткування та скласти не пізніше останнього дня звітного (податкового) періоду і зареєструвати зведену податкову накладну в Єдиному реєстрі податкових накладних на загальну суму частки сплаченого (нарахованого) податку під час їх придбання або виготовлення, яка відповідає частці використання таких товарів/послуг, необоротних активів в неоподатковуваних операціях.

Частка використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях визначається у відсотках як відношення обсягів з постачання оподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за попередній календарний рік до сукупних обсягів постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій (без урахування сум

податку) за цей же попередній календарний рік. Визначена у процентах величина застосовується протягом поточного календарного року.

Платники податку, у яких протягом попереднього календарного року були відсутні неоподатковувані операції, а такі неоподатковувані операції почали здійснюватися у звітному періоді, а також новостворені платники податку проводять у поточному календарному році розрахунок частки використання товарів/послуг, необоротних активів в оподатковуваних операціях на підставі розрахунку, визначеного за фактичними даними обсягів з постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій першого звітного податкового періоду, в якому задекларовані такі операції.

Сума податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню, визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту такого звітного (податкового) періоду.

$$ПДВ \text{ до сплати} = \text{Податкове зобов'язання} - \text{Податковий кредит}$$

При позитивному значенні суми – сума підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету,

При від'ємному значенні суми, така сума:

а) враховується у зменшення суми податкового боргу з податку, що виник за попередні звітні (податкові) періоди (у тому числі розстроченого або відстроченого) на момент отримання контролюючим органом податкової декларації, а в разі відсутності податкового боргу;

б) або підлягає бюджетному відшкодуванню за заявою платника¹ у сумі податку, фактично сплаченій отримувачем товарів/послуг у попередніх та звітному податкових періодах постачальникам таких товарів/послуг або до Державного бюджету України, на поточний рахунок платника податку та/або у рахунок сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу такого платника податку з інших платежів, що сплачуються до державного бюджету;

в) та/або зараховується до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду.

Платник податку, який має право на отримання бюджетного відшкодування та прийняв рішення про повернення суми бюджетного відшкодування, подає відповідному контролюючому органу податкову декларацію та заяву про повернення суми бюджетного відшкодування,

¹ Про затвердження Порядку ведення реєстрів заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.2016 р. № 68 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/68-2016-%D0%BF>.

яка відображається у податковій декларації. У такій заяві платник податку зазначає про його відповідність або невідповідність визначеним критеріям.

Повернення узгоджених сум бюджетного відшкодування здійснюється у хронологічному порядку відповідно до черговості внесення заяв про повернення суми бюджетного відшкодування.

Протягом 30 календарних днів, що настають за граничним терміном отримання податкової декларації, контролюючий орган проводить камеральну перевірку заявлених у ній даних. Платники податку, які мають право на бюджетне відшкодування та подали заяву про повернення суми бюджетного відшкодування, отримують таке бюджетне відшкодування у разі узгодження контролюючим органом заявленої суми бюджетного відшкодування за результатами камеральної або документарної перевірки.

Контролюючий орган зобов'язаний протягом п'яти робочих днів після закінчення перевірки:

- або подати органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, висновок із зазначенням суми, що підлягає відшкодуванню з бюджету;

- або за заявою платника податку до відповідного контролюючого органу зарахувати таку суму в рахунок сплати грошових зобов'язань або погашення податкового боргу такого платника податку з інших платежів, що сплачуються до Державного бюджету України.

У разі наявності у платника податку податкового боргу бюджетному відшкодуванню підлягає заявлена сума податку, зменшена на суму такого податкового боргу. У разі виникнення у платника податку необхідності зміни напряму узгодженого бюджетного відшкодування, такий платник податку має право подати відповідну заяву до контролюючого органу, який протягом 5 робочих днів з дня отримання такої заяви повинен її задовольнити.

На підставі отриманого висновку відповідного контролюючого органу орган, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, видає платнику податку зазначену в ньому суму бюджетного відшкодування шляхом перерахування коштів з бюджетного рахунка на поточний банківський рахунок платника податку в обслуговуючому банку протягом 5 операційних днів після отримання висновку контролюючого органу.

5.5. Сплата та звітність з податку на додану вартість

Звітним (податковим) періодом з податку на додану вартість є календарний місяць або квартал, з урахуванням таких особливостей:

а) якщо особа реєструється як платник податку з іншого дня, ніж перший день календарного місяця, першим звітним (податковим) періодом є період, який розпочинається від дня такої реєстрації та закінчується останнім днем першого повного календарного місяця;

б) якщо податкова реєстрація особи анулюється в інший день, ніж останній день календарного місяця, то останнім звітним (податковим) періодом є період, який розпочинається з першого дня такого місяця та закінчується днем такого анулювання.

Структура податкової звітності з податку на додану вартість наведена на рис. 5.2. Податкова декларація подається за базовий звітний (податковий) період, що дорівнює календарному місяцю, протягом 20 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного місяця.

Платники податку на додану вартість, які мають право на застосування нульової ставки податку на прибуток, на період з 1 квітня 2011 р. до 1 січня 2016 р., а також платники податку, які сплачують єдиний податок, можуть вибрати квартальний податковий період. Заява про вибір квартального податкового періоду подається контролюючому органу разом з декларацією за наслідками останнього податкового періоду календарного року. При цьому квартальний податковий період починає застосовуватися з першого податкового періоду наступного календарного року. У разі якщо протягом будь-якого періоду з початку застосування квартального податкового періоду платник податку втрачає право на застосування нульової ставки податку на прибуток, такий платник податку зобов'язаний самостійно перейти на місячний податковий період, починаючи з місяця, на який припадає таке перевищення, що зазначається у відповідній податковій декларації за наслідками такого місяця.

У разі якщо платник податку, який застосовував спрощену систему оподаткування, переходить на сплату інших податків і зборів, такий платник податку зобов'язаний самостійно перейти на місячний податковий період, починаючи з першого місяця переходу на сплату інших податків і зборів, що зазначається у відповідній податковій декларації за наслідками такого місяця.

Сума податкового зобов'язання, зазначена платником податку в поданій ним податковій декларації, підлягає сплаті протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку для подання податкової декларації.

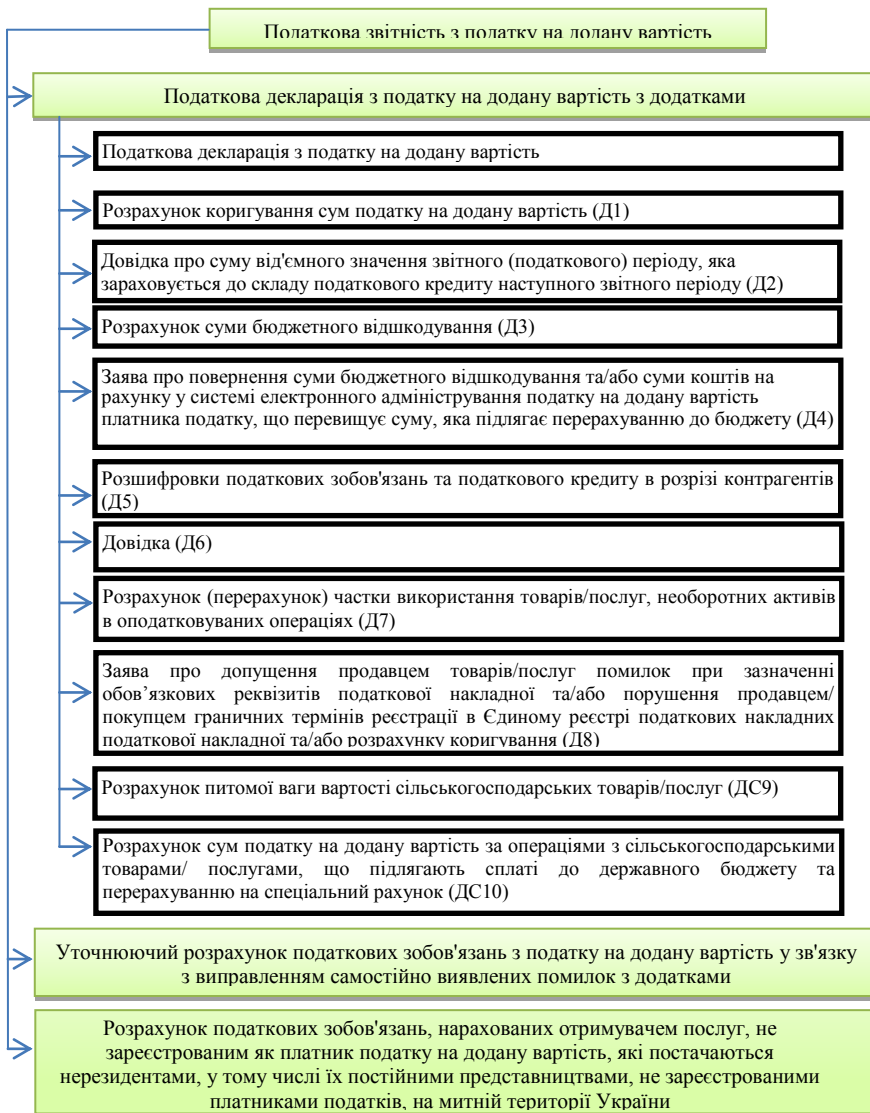

Рис. 5.2. Податкова звітність з податку на додану вартість

Джерело: побудовано автором на основі опрацювання Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість» від 28.01.2016 р. №21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16/paran21#n21>.

Завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення податку на додану вартість.
2. Визначити положення чинного податкового законодавства щодо нарахування, справляння та відшкодування податку на додану вартість (табл. 5.3).

Таблиця 5.3

Нормативно-правові акти щодо податку на додану вартість

№ п/п	Нормативно-правовий акт	Основні положення
1	Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755–VI	
2	Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456–VI	
3	Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість від 14.11.2014 р. № 1130 ¹	
4	Порядок ведення реєстрів заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість від 22.02.2016 р. № 68 ²	
5	Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість від 16.10.2014 р. № 569 ³	
6	Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної від 31.12.2015 р. № 1307 ⁴	
7	Порядок заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість від 28.01.2016 р. № 21 ⁵	
8	Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних від 29.1.2010 р. № 1246 ⁶	

¹ Про затвердження Положення про реєстрацію платників податку на додану вартість : Наказ Міністерства фінансів України від 14.11.2014 р. № 1130[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1456-14>

² Про затвердження Порядку ведення реєстрів заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.2016 р. № 68 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/68-2016-%D0%BF>

³ Деякі питання електронного адміністрування податку на додану вартість: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2014 р. № 568 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/569-2014-%D0%BF>

⁴ Про затвердження форми податкової накладної та Порядку заповнення податкової накладної : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2015 р. № 1307[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0137-16/paran10#n10>

⁵ Про затвердження форм та Порядку заповнення і подання податкової звітності з податку на додану вартість : Наказ Міністерства фінансів України від 28.01.2016 р. № 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0159-16/paran21#n21>

⁶ Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру податкових накладних : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2010 р. № 1246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1246-2010-%D0%BF>

3. Охарактеризуйте розвиток оподаткування доданої вартості в Україні.

4. Хто є платником податку на додану вартість?

5. Що є об'єктом оподаткування податку на додану вартість?

6. Як визначається база оподаткування за різними операціями з податку на додану вартість?

7. Охарактеризуйте порядок реєстрації осіб як платників податку на додану вартість.

8. Охарактеризуйте пільги з податку на додану вартість.

9. Який існує порядок нарахування та сплати податку на додану вартість?

10. Поясніть механізм бюджетного відшкодування податку на додану вартість.

11. Як визначається податкове зобов'язання і податковий кредит з податку на додану вартість?

12. Визначте терміни сплати та подачі декларації з податку на додану вартість.

13. Особливості електронного адміністрування податку на додану вартість.

14. На основі опрацювання Податкового кодексу України визначити ставки податку на додану вартість для наступних операцій (табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Ставки податку на додану вартість

Операція	20 %	7 %	0 %	звільнені від оподатк.	не є об'єктом оподатк.
1	2	3	4	5	6
вивезення товарів за межі митної території України: а) у митному режимі експорту; б) у митному режимі реекспорту; в) у митному режимі безмитної торгівлі; г) у митному режимі вільної митної зони					
виплата у грошовій формі заробітної плати, а також пенсій, стипендій, субсидій, дотацій за рахунок бюджетів або Пенсійного фонду України чи інших фондів загальнообов'язкового соціального страхування					
випуск (емісія), розміщення у будь-які форми управління та продажу за кошти цінних паперів, що випущені в обіг суб'єктами підприємницької діяльності, НБУ, органами місцевого самоврядування					
міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом					
надання послуг із страхування, співстрахування або перестрахування					
надання послуг платіжних організацій платіжних систем, пов'язаних з переказом коштів, з інкасації, розрахунково-касового обслуговування, залучення, розміщення та повернення коштів					

Продовження таблиці 5.4

1	2	3	4	5	6
постачання комплектуючих і напівфабрикатів для виготовлення технічних та інших засобів реабілітації, товарів спеціального призначення, у тому числі виробів медичного призначення для індивідуального користування, для інвалідів та інших пільгових категорій населення					
постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів					
постачання позашкільним навчальним закладом вихованцям, учням і слухачам платних послуг у сфері позашкільної освіти					
постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом					
постачання продуктів дитячого харчування та товарів дитячого асортименту для немовлят					
постачання товарів для заправки або забезпечення морських суден, що: використовуються для навігаційної діяльності, перевезення пасажирів або вантажів за плату, промислової, риболовецької або іншої господарської діяльності, що провадиться за межами територіальних вод України					
постачання товарів магазинами безмитної торгівлі					
постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, у т. ч. операції з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику, на товари, що передаються на умовах товарного кредиту					
усі види освітньої діяльності, які постачаються вищими навчальними закладами I–IV рівнів акредитації					

15. Визначити елементи податку для податку на додану вартість.
Рекомендовано заповнити таблицю наступного змісту:

Таблиця 5.4

Елементи податку: податок на додану вартість

№ п/п	Елементи податку	податок на додану вартість
1	платники податку	
2	об'єкт оподаткування	
3	база оподаткування	
4	ставка податку	
5	порядок обчислення податку	
6	податковий період	
7	строк та порядок сплати податку	
8	строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку	

Глосарій

Бюджетне відшкодування – відшкодування від'ємного значення податку на додану вартість на підставі підтвердження правомірності сум бюджетного відшкодування податку на додану вартість за результатами перевірки платника, у тому числі автоматичне бюджетне відшкодування.

Додана вартість – це вартість, створена в процесі виробництва на даному підприємстві і охоплює його реальний внесок у створення вартості конкретного продукту, тобто заробітну плату, прибуток і амортизацію.

Податкова накладна – це звітний податковий документ, що підтверджує виникнення податкового обов'язку платника податків у зв'язку з продажем товарів (робіт, послуг) і одночасно підтверджує право на податковий кредит у покупця – платника податків у зв'язку з придбанням таких товарів (робіт, послуг).

Податкове зобов'язання – загальна сума податку на додану вартість, отримана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді.

Податковий кредит – сума, на яку платник податку на додану вартість має право зменшити податкове зобов'язання звітного (податкового) періоду.

Продаж (реалізація) товарів – будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими господарськими, цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за плату або компенсацію незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів. Не вважаються продажем товарів операції з надання товарів у межах договорів комісії (консигнації), поруки, схову (відповідального зберігання), доручення, довірчого управління, оперативного лізингу (оренди), інших цивільно-правових договорів, які не передбачають передачі прав власності на такі товари.

Список джерел для поглибленого вивчення теми

Монографії, наукові доповіді, підручники

1. Педь І. В. Непрямі податки в податковій системі України: навч. посібник / І. В. Педь ; ред. Ю. М. Лисенков. – К.: Знання, 2008. – 348 с.
2. Тулуш Л. Д. Функціонування податку на додану вартість у сфері агропромислового виробництва : монографія / Л. Тулуш, О. Прокопчук. – К.: ННЦ «Ін-т аграр. економіки», 2011. – 279 с.

3. Лютий І. О. Податки на споживання в економіці України: моногр. / І. О. Лютий, А. Б. Дрига, М. О. Петренко. – К.: Знання, 2005. – 335 с.

Статті у наукових періодичних виданнях

1. Греца С. М. Використання досвіду країн ЄС для удосконалення адміністрування податку на додану вартість в Україні [Електронний ресурс] / С. М. Греца // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. – 2014. – Вип. 26. – С. 147–149. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_26_37
2. Мачулка О. Теоретико-методичні аспекти обліку податку на додану вартість [Електронний ресурс] / О. Мачулка // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2015. – №3. – С. 90–93. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echcenu_2015_3_18
3. Оксенюк О. І. Аналіз елементів податку на додану вартість у Німеччині та динаміки надходжень до бюджету [Електронний ресурс] / О. І. Оксенюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – Вип. 24.8. – С. 265–272. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2014_24
4. Слюсаренко В. Є. Особливості оподаткування податком на додану вартість та його економічна доцільність [Електронний ресурс] / В. Є. Слюсаренко, К. О. Філіп // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 218–222. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2014_1_44
5. Турянський Ю. І. Теоретичні підходи до пояснення ролі та суті податку на додану вартість / Ю. І. Турянський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 9. – С. 36–40.
6. Коваленко А. Г. ПДВ у системі оподаткування: історичний аспект становлення та розвитку [Електронний ресурс] / А. Г. Коваленко, Ю. А. Малашенко, О. О. Князева // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2010. – Вип. 18(2). – С. 111–116. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_18\(2\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2010_18(2)_21)

Тема 6. Акцизний податок

Зміст теми 6

- 6.1. Акцизний податок: сутність і платники податку.
 - 6.2. Об'єкт оподаткування акцизним податком
 - 6.3. Ставки акцизного податку та база оподаткування.
 - 6.4. Нарахування та сплата акцизного податку
 - 6.5. Декларація акцизного податку
- Завдання для самоконтролю
Глосарій
Список джерел для поглибленого вивчення теми

6.1. Акцизний податок: сутність і платники податку

Акцизний податок – непрямий податок на споживання підакцизних товарів (продукції), визначених як підакцизні, що включається до ціни таких товарів (рис. 6.1).

Історичний досвід показує, що акцизами обкладалися як предмети першої необхідності, так і предмети розкоші. В XIX – початку XX ст. підакцизними товарами були спирт, спиртні напої, пиво, мед, квас, тютюн та тютюнові вироби, цигарковий папір, буяковий та крохмальний цукор, чай та кава, сіль, пресовані та сухі дріжджі, сірники, нафта, гумові галоші тощо. Акциз на цукор та сірники був запроваджений у 1848 р., тютюн та тютюнові вироби на десятиліття раніше – 1838 р. сіль – 1862 р., нафтопродукти – 1872 р., чай та каву, свічки, дріжджі – 1922 р., гумові галоші – 1923 р. Акцизний збір в умовах побудови податкової системи України було запроваджено Законом України «Про акцизний збір» від 18.12.1991 р. як податок на високорентабельні та монопольні товари (продукцію), який надалі було замінено Декретом Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір» від 26.12.1992 р. № 18–92¹.

Динаміка та структура надходжень акцизного податку до Зведеного бюджету України у 2007–2015 рр. наведені на рис. 6.2 та табл. 6.1.

¹ Про акцизний збір : Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. № 18-92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/18-92>